

Antea Group Archeologie

**Evaluatierapport Archeologische Opgraving
Irenestraat Deurne**

projectnummer 433460
concept revisie 00
22 november 2018

Antea Group Archeologie

Evaluatierapport Archeologische Opgraving

Irenestraat Deurne

projectnummer 433460
concept revisie 00
22 november 2018

Auteurs

C.I. Nater
G. Sophie

Opdrachtgever

Bots Bouwmanagement B.V.
Postbus 586
5550 AN Valkenswaard

datum vrijgave	beschrijving revisie 00
22/11/18	concept

goedkeuring	
H.J.L.C. Koopmanschap	

vrijgave	
R. Zuurbier	

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
2	Veldwerk	4
2.1	Gehanteerde strategie	4
2.2	Afwijkingen t.o.v. het PvE	5
2.3	Evaluatie veldstrategie	5
3	Eerste onderzoeksresultaten	6
3.1	Sporen	6
3.2	Vondstmateriaal	6
3.3	Monsternamen	6
3.4	Recapitulatie doel- en vraagstelling	6
4	Advies voor (de)selectie	10
4.1	Vondsten	10
4.2	Monsters	10
5	Uitwerkingsplan	11
5.1	Planning	11
5.2	Opgave te deponeren vondsten, monsters en documentatie	11
5.3	(Aangepaste) begroting	11
	Kaartbijlagen	
433460-AS1	Allesporenkaart	
433460-AS2	Allesporenkaart	
433460-AS3	Allesporenkaart	
433460-AS4	Allesporenkaart	

Administratieve gegevens

Projectnummer Antea Group 433460
OM-nummer 4602641100
Provincie Noord-Brabant
Gemeente Deurne
Plaats Deurne
Toponiem Irenestraat

Kaartblad 52C
Coördinaten 184911/385131 184947/385140
184954/385094 184923/385085
Opdrachtgever Bots Bouwmanagement B.V.
Uitvoerder Antea Group
Datum uitvoering mei 2018
Projectteam H.J.L.C. Koopmanschap (projectleider)
G. Sophie (senior KNA-archeoloog)
C.I. Nater (projectarcheoloog)

Vrijgave conform KNA H.J.L.C. Koopmanschap (senior KNA-archeoloog)
Bevoegd gezag Gemeente Deurne
Deskundige bevoegd gezag Drs. R. Berkvens (ODZOB)

Beheer documentatie Antea Group

Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart 1:25.000 met ligging plangebied (niet op schaal). In groen het centrale deel dat is opgegraven, in rood de delen die uiteindelijk niet zijn opgegraven.

1

Inleiding

Aan de Irenestraat in Deurne, direct ten zuiden en oosten van het kerkgebouw en bijbehorende begraafplaats, worden in de nabije toekomst vijftien nieuwbouwwoningen gerealiseerd. Het plangebied was voorafgaand aan het archeologisch onderzoek deels in gebruik als grasveld en deels als volkstuin. De voorgenomen herinrichting van het perceel zal bodem versturende werkzaamheden met zich meebrengen.

Op 12 en 13 juni 2018 is er een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek volgde op een eerder in opdracht van Bots Bouwmanagement B.V. uitgevoerd archeologisch bureau- en booronderzoek.¹ Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat er in het noordelijke gedeelte van het plangebied sprake is van de resten van een crematiegrafveld. In overleg met Bots Bouwmanagement B.V. en de adviseur van de bevoegde overheid (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)) is door laatstgenoemde besloten dat er een vervolgonderzoek (opgraving) voor dit deel moet komen. Antea Group heeft deze opgraving van 1 tot en met 4 oktober 2018 in opdracht van Bots Bouwmanagement B.V. uitgevoerd.

Het doel van dit evaluatierapport is een inventarisatie en interpretatie van de tijdens het veldwerk aangetroffen sporen en vondsten en genomen monsters. Op basis van de aard, hoeveelheid en mate van conservering zullen de aangetroffen sporen, vondsten en monsters worden beoordeeld op de potentie voor het beantwoorden van de in het PvE opgenomen onderzoeksvragen.

Eerst wordt kort ingegaan op de gehanteerde werkwijze en de afwijkingen daarin ten opzichte van het PvE (zie hoofdstuk 2). Daarna wordt kort ingegaan op de eerste resultaten van het veldwerk (hoofdstuk 3). Vervolgens zal worden bekeken of de in het PvE opgenomen onderzoeksvragen kunnen worden beantwoord aan de hand van de resultaten. Tot slot zal een voorstel worden gedaan voor de uitwerking en rapportage, en welke specialistische onderzoeken en monsteranalyses daarvoor nodig zijn (hoofdstuk 4).

Dit onderzoek is uitgevoerd conform BRL 4000, protocol 4004 met daarin besloten de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1. Voor de KNA-protocollen 4003 (inventariserend veldonderzoek) en 4004 (opgraven landbodems) is Antea Group gecertificeerd conform de SIKB-BRL 4000 (Beoordelingsrichtlijn voor archeologie).

Eerste bevindingen proefsleuven

Bij het eerder uitgevoerde archeologisch proefsleuvenonderzoek zijn twee vindplaatsen aangetroffen. De eerste vindplaats betreft enkele sporen uit de nieuwe tijd langs de Irenestraat aan de zuidzijde van het gebied. Het betreft hier diverse losse sporen zonder dat er een duidelijk gebouw of indeling van een erf kan worden herkend. Antea Group heeft deze vindplaats als niet behoudenswaardig beoordeeld. Dit wordt echter pas definitief beoordeeld wanneer de resultaten van de opgraving bekend zijn. Dit zodat het gehele plangebied middels één selectiebesluit kan worden vrijgegeven. Idealiter kan dat op basis van voorliggend evaluatierapport.²

Op basis van de resultaten in de meest zuidoostelijke proefsleuf (proefsleuf 4) mag verwacht worden dat het grafveld hier verder niet doorloopt. Deze verwachting dient middels een veldoverleg gestaafd of herzien te worden op basis van de resultaten van de uit te voeren opgraving.

¹ Beurskens en Stiekema, 2017.

² Inmiddels reeds bevestigd per mail vanuit ODZOB op 4 oktober 2018.

Vindplaats 2 is in de eerste uitwerking wel als behoudenswaardig aangemerkt en bestaat uit een (deel van een) crematiegrafveld met als voorlopige datering late ijzertijd en vroeg-Romeinse tijd. Er zijn resten aangetroffen van twee crematiebegravingen, die zich ieder in een eigen aardewerken container bevonden. Beide zijn *en bloc* gelicht. Na de uitpreparatie zal het vaatwerk van de container meer specifiek gedateerd kunnen worden.

De begravingen op vindplaats 2 zijn waarschijnlijk alleen de diepste resten van de oorspronkelijke funeraire elementen. Tijdens het veldwerk is gezocht naar resten van de oorspronkelijke grafheuvel en een mogelijke kringgreppel of andere elementen. In het onderzochte deel van het plangebied werden deze niet aangetroffen. Niet uitgesloten kan worden dat het losse bijzettingen zijn geweest zonder duidelijke herkenningspunten aan het maaiveld.

2 Veldwerk

2.1 Gehanteerde strategie

In het Programma van Eisen³ en het Plan van Aanpak voor de opgraving⁴ is sprake van een puttenplan waarin de werkputten noord-zuid zijn geprojecteerd. Tijdens het startoverleg is echter besloten dit te wijzingen in oost-west verlopende werkputten.

Afbeelding 2. Het oorspronkelijke puttenplan.

³ Colijn, 2018a.

⁴ Colijn, 2018b.

Afbeelding 3. Het puttenplan zoals het uiteindelijk is uitgevoerd.

De beslissing om de werkputten oost west te projecteren heeft een logistieke reden. Door de putten oost-west aan te leggen ontstaat de mogelijkheid de stort van de werkputten 8 (de meest noordelijke) en 9 (de meest zuidelijke) buiten de op te graven delen van het plangebied neer te leggen. De werkputten zijn dan ook als zodanig, verspringend, aangelegd (afbeelding 3). In het voorafgaande proefsleuvenonderzoek waren conform PvE vijf proefsleuven aangelegd, waarna twee uitbreidingsvakken zijn aangelegd.

Alle werkputten zijn na aanleg gefotografeerd en de grondsporen zijn ingemeten met Topcon GPS. De sporen die tijdens de opgraving zijn aangetroffen zijn gecoupeerd en afgewerkt

Tijdens het totale onderzoek (proefsleuven en opgraving) zijn 35 spoornummers uitgegeven en 11 vondstnummers, waarvan 8 nummers samenhangen met de aangetroffen crematies.

2.2 Afwijkingen t.o.v. het PvE

Zoals hierboven reeds opgemerkt zijn de werkputten oost-west aangelegd in plaats van noord-zuid. Verder zijn er geen afwijkingen op het PvE geweest.

2.3 Evaluatie veldstrategie

De gekozen werkwijze voor de opgraving, waarbij eerst het centrale deel van het plangebied is onderzocht, en daarna is afgewogen om verder te gaan, blijkt goed te hebben voldaan. Op basis van de resultaten van het veldwerk in het centrale deel van het plangebied is door de adviseur van bevoegd gezag, na overleg met de uitvoerend archeoloog in het veld, besloten de overige delen niet op te graven.

3 Eerste onderzoeksresultaten

3.1 Sporen

Tijdens het onderzoek zijn in totaal 35 spoornummers uitgegeven. Hiervan bleken bij couperen 13 sporen van natuurlijke aard; 14 sporen zijn geïnterpreteerd als paalkuilen, 3 als kuil, 2 als delen van dezelfde) greppel en 3 als crematiegraf.

3.2 Vondstmateriaal

Bij het onderzoek is keramiek, keramisch bouw materiaal en leisteen aangetroffen (tabel 1). Behalve deze vondsten zijn containers (aardewerk) met crematieresten gevonden (V002 en V007).

Tabel 1. Aantallen en gewicht per vondstcategorie

Inhoud	Aantal	Gewicht (g)
keramiek	7	119
Keramisch bouw materiaal	5	847
Leisteen	1	7
Menselijk bot (verbrand)	-	-

De grafcontainer is momenteel niet beschikbaar voor regulier archeologisch onderzoek, omdat deze *en bloc* is gelicht. Het nu al uitprepareren van het aardewerk zou de mogelijkheden voor fysische antropologie beperken. Een randfragment is wel geborgen omdat dit overduidelijk uitstak en daarna kon worden teruggeplaatst. Overleg met aardewerkdeskundige P. Weterings via mailcontact leerde dat een betrouwbare datering echt dient te worden uitgevoerd na preparatie omdat hardheid en aard van de magering hier bepalend zullen zijn voor de datering en determinatie.

De eerste begraving bestaat uit een lage cilinder (mogelijk een lage schaal) van handgevormd aardewerk die opmerkelijk dun is uitgevoerd. Op basis van de veldwaarneming is deze container mogelijk compleet bewaard. De tweede crematiebegraving betreft een hogere cilinder die zeer waarschijnlijk reeds voor twee derde deel is afgetopt. Op basis van de veldwaarneming wordt verondersteld dat hier noch de container noch de crematiebijzetting meer compleet aanwezig zijn.

3.3 Monstername

Van de crematies is een monster verzameld, naast het zo goed mogelijk los verzamelen van de grotere fragmenten verbrand bot.

3.4 Recapitulatie doel- en vraagstelling

Algemeen

1. Wat is de aard (complextype), omvang en fysieke kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?

Het plangebied bestaat uit een (deel van een) crematiegrafveld met als datering voorlopig late ijzertijd en vroeg-Romeinse tijd. De aangetroffen grafcontainers van de crematies zijn momenteel niet beschikbaar voor regulier archeologisch onderzoek omdat deze en bloc zijn gelicht en pas vrijkomen voor onderzoek tijdens het uitprepareren.

De fysieke kwaliteit is matig, aangezien alleen de onderzijden van de sporen zijn gevonden en er geen aanwijzingen zijn voor grafmonumenten.

Verder is een beperkt aantal paalsporen aangetroffen, waarin geen materiaal is aangetroffen. In het zuidelijk deel, tijdens het proefsleuvenonderzoek, leken de sporen op basis van kleur uit de nieuwe tijd te dateren. Tijdens de opgraving zijn enkele paalkuilen aangetroffen die op grond van de vulling ouder te dateren lijken, en wel in de late prehistorie tot vroege middeleeuwen.

2. Uit welke archeologische periode(n) dateert/dateren de vindplaats(en)? Is er sprake van een continu gebruik van de locatie als nederzettingsterrein? Kan er een fasering binnen de perioden worden aangebracht en, zo ja, welke?

De voorlopige datering van de crematiegraven is late ijzertijd en/of vroeg-Romeinse tijd. Er is geen sprake van een nederzetting.

3. Kunnen de aangetroffen sporen worden toegeschreven aan structuren? En zo ja, wat voor structuren en wat is de datering van deze structuren?

De paalkuilen 31, 32 en 33 lijken deel uit te maken van een spieker.

4. Hoe verhouden de aangetroffen archeologische resten zich met de vondsten en sporen die tijdens het vooronderzoek zijn aangetroffen?

Uiteindelijk is het aantal crematies tijdens deze opgraving uitgebreid met één.

Landschap en landgebruik

5. Wat is de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied? Zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?

In het plangebied is sprake van een AC-profiel, met op enkele plaatsen een restant van een BC-horizont en mogelijk op enkele plaatsen een restant van een looppniveau, net boven de C-horizont. Alle horizonten, uitgezonderd soms een restant van de BC-horizont, zijn opgenomen in de A-horizont.

6. Hoe zag het landschap eruit ten tijde van de bewoningsperioden op de vindplaats? Deze vraag is niet te beantwoorden.

Sporen en structuren

7. Zijn er binnen de aangetroffen sporen structuren aan te wijzen, en zo ja, welke zijn dit, wat is hun datering en waarvoor werden ze gebruikt? Binnen welke (regionale) typochronologie(en) kunnen de structuren worden ondergebracht?

Waarschijnlijk zijn sporen 31, 32 en 33 sporen behorend bij een spieker, mogelijk vierpalig. Dit is de enige structuur die is aangetroffen.

8. Wat kan er op basis van de spreiding van sporen, structuren en vondsten binnen de vindplaats(en) worden geconcludeerd over de inrichting en gebruik van het terrein?

Het plangebied heeft deel uitgemaakt van een grafveld in de late prehistorie, waarvan niet met zekerheid is te zeggen in welke richting het verder aanwezig was.

Verder is er sprake van enkele sporen die met bewoning/erf geassocieerd kunnen worden en staat de greppel in werkput 10 met land- erfinrichting in verband.

Materiële cultuur

9. Zijn er tijdens de opgraving archeologische vondsten aangetroffen? Zo ja, wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke materiaalcategorieën en/of vondsttypen behoren zij?

Er is een (zeer) beperkt aantal vondsten gedaan. Het betreft, naast de containers met crematieresten, enkele fragmenten roodbakkend aardewerk (waarschijnlijk uit de nieuwe tijd) en een vloertegel.

10. Wat is de conserveringstoestand van de verschillende aangetroffen materiaal categorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en -zoologisch materiaal?

De conservering is redelijk.

11. Wat is de typologie en vormontwikkeling van het aardewerk per periode? Binnen welke typochronologie(en) kan het aardewerk worden ondergebracht?
12. Kunnen op basis van (de spreiding van) het vondstmateriaal uitspraken worden gedaan over de materiële cultuur, het voedselpatroon, de bestaans economie, de sociale status en handelsrelaties? Zo ja, licht dit toe, indien mogelijk per periode of fase.

Deze vraag is niet te beantwoorden.

13. Welke importen komen voor binnen de vindplaats(en)? Van waar zijn deze afkomstig? Wat is hieruit af te leiden wat betreft de sociaal-economische verhoudingen en handelsrelaties?

Deze vraag is niet te beantwoorden.

Begravingen

Van de onderstaande vragen is slechts een beperkt aantal te beantwoorden, dit zal zo goed mogelijk in de eindrapportage gebeuren.

14. Wat is de verschijningsvorm, omvang, datering en landschappelijke ligging van de begravingen?
15. In welke mate zijn de aangetroffen graven nog intact?
16. Zijn er tendensen in locatiekeuze van nederzettingen en grafveld waar te nemen? Welke vestigingsfactoren spelen een rol?

17. Gaat het om begravingen binnen of buiten een nederzettingsterrein?

Er zijn geen sporen van een nederzettingsterrein aangetroffen, hetgeen suggereert dat de begravingen hierbuiten waren gelegen.

18. Wat is de verhouding tussen gave en verstoorde graven (%)?

Eén graf was intact, de andere twee waren meer verstoord.

19. Wat is de exacte gebruiksduur van het grafveld? Welke graftypen zijn te onderscheiden? Hoe is de ontwikkeling van het grafveld te duiden in de tijd?

20. Wat kan er over de bevolkingsopbouw (geslacht en leeftijd) worden gezegd?

21. Hoe zijn graven en/of grafveld als territorial marker gebruikt en gedurende welke periodes?

22. Zijn er individuele en meerpersoongraven te onderscheiden? Wat valt daaruit af te leiden?

23. Welke graftypen zijn aangetroffen? (urnbegraving, losse crematie, inhumatie e.d.: conform de indeling van Hiddink, type A-F)

24. Welke vormen van bovengrondse 'architectuur' behorend bij de graven zijn aangetroffen? (greppels, kuilen, paalmarkeringen etc.)

Bovengrondse architectuur is niet aangetroffen. Mogelijk is deze er niet geweest, of was deze te ondiep om nog in de bodem herkenbaar te zijn.

25. Is er sprake van bijgiften? Zo ja, waar bestaan deze uit? Wat kan er op basis hiervan worden gezegd over het grafritueel? EN wat over chronologische en/of geografische variatie binnen het grafveld? En wat over de sociaal-economische verhouding?

26. Bevat de onderzijde van de bouwvoor aanwijzingen voor funeraire elementen van het grafveld die ooit aanwezig zijn geweest, maar nu zijn opgenomen in het dek?

Er is in de profielen van de putwanden gezocht naar aanwijzingen van funeraire elementen, maar deze zijn niet aangetroffen. Er zijn dus geen aanwijzingen voor een opname in de bouwvoor.

27. Is er een begrenzing tussen openbare ruimte en grafveld?

28. Welke bijgaven zijn meegegeven op de brandstapel dan wel in de grafkuilen?

Welke elementen kunnen in verband gebracht worden met de infrastructuur van en rond het grafveld; is er bijvoorbeeld sprake van kavels, greppels of wegen?

4 Advies voor (de)selectie

4.1 Vondsten

Er is een beperkt aantal vondsten gedaan. Vondstnummer 4 komt in aanmerking voor deselectie, aangezien het stortvondsten betreft. De overige vondsten dienen te worden uitgewerkt conform ABR-2 met tenminste aandacht voor vorm, deel van de pot, baksel en herkomst.

4.2 Monsters

Het advies is om alle drie de crematiegraven door een specialist te laten waarderen (uitprepareren met advies) en vervolgens ook te laten analyseren.

Geen ABM's?

5 Uitwerkingsplan

5.1 Planning

De planning van de uitwerking en rapportage is afhankelijk van de inzet en uitwerking van de crematies. Alle drie de crematies dienen te worden uitgewerkt: er dient specialistische onderzoek te worden uitgevoerd op de containers met inhoud, het als los vondstnummer verzamelde 'grotere' verbrand botmateriaal en de genomen monsters.

De snelheid waarmee het eindrapport kan worden opgepakt is afhankelijk van de termijn waarop dit specialistische onderzoek kan worden uitgevoerd.

5.2 Opgave te deponeren vondsten, monsters en documentatie

Van de crematiemonsters zal ter deponering alleen het residu (gezeefd verbrand botmateriaal) overblijven. Daarnaast zal van twee crematies de container/urn ter deponering aangeboden worden. Verder dienen de in tabel 1 genoemde aantallen te worden gedeponeerd, tenzij het advies om vondstnummer 4 te deselecteren wordt overgenomen.

5.3 (Aangepaste) begroting

Voor de uitwerking van drie crematies dient de begroting te worden aangepast, deze wordt ter hand gesteld aan de opdrachtgever in afwachting van de reactie van de bevoegde overheid op het evaluatierapport..

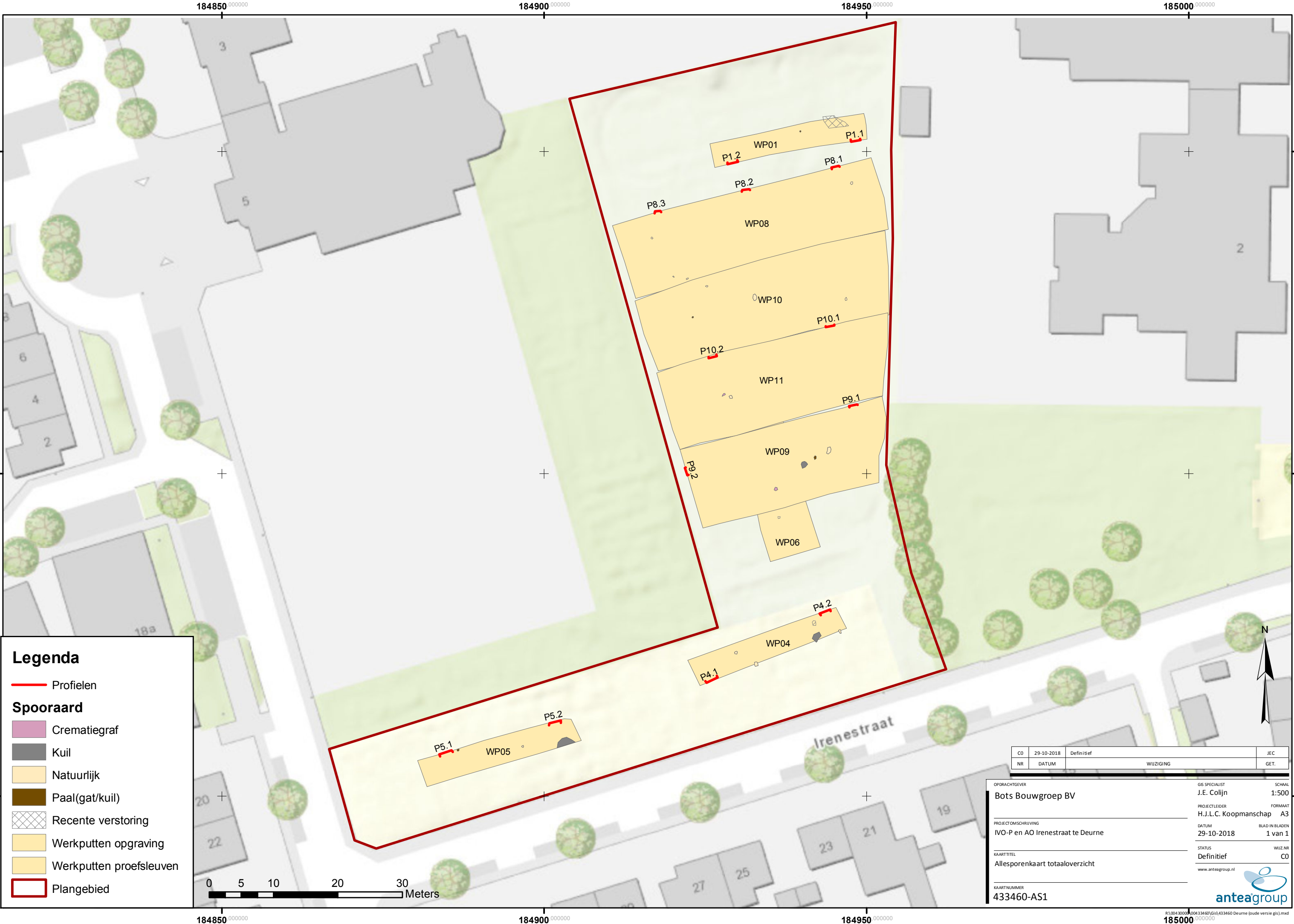
Literatuur en geraadpleegde bronnen

Beurskens, P. en M. Stiekema, 2017. *Archeologisch onderzoek Irenestraat te Zeilberg in de gemeente Deurne*. Econsultancy rapportnr. 4712.02. Econsultancy, Swalmen.

Colijn, J.E., 2018a. *Programma van eisen. Archeologische opgraving Irenestraat te Deurne*. Antea Group, Oosterhout.

Colijn, J.E., 2018b. *Plan van Aanpak. Proefsleuvenonderzoek Irenestraat te Deurne*. Antea Group, Oosterhout.

Kaartbijlagen

Legenda

- Profielen

Spooraard

- Crematiegraf
- Kuil
- Natuurlijk
- Paal(gat/kuil)
- Recente versterking
- Werkputten opgraving
- Werkputten proefsleuven
- Plangebied

CO	29-10-2018	Definitief	JEC
NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER

Bots Bouwgroep BV

PROJECTOMSCHRIJVING

IVO-P en AO Irenestraat te Deurne

KAARTTITEL

Allesporenkaart totaaloverzicht

KAARTNUMMER

433460-AS1

GIS SPECIALIST

J.E. Colijn

PROJECTLEIDER

H.J.L.C. Koopmanschap

STATUS

Definitief

www.anteagroup.nl

SCHAAL

1:500

FORMAAT

A3

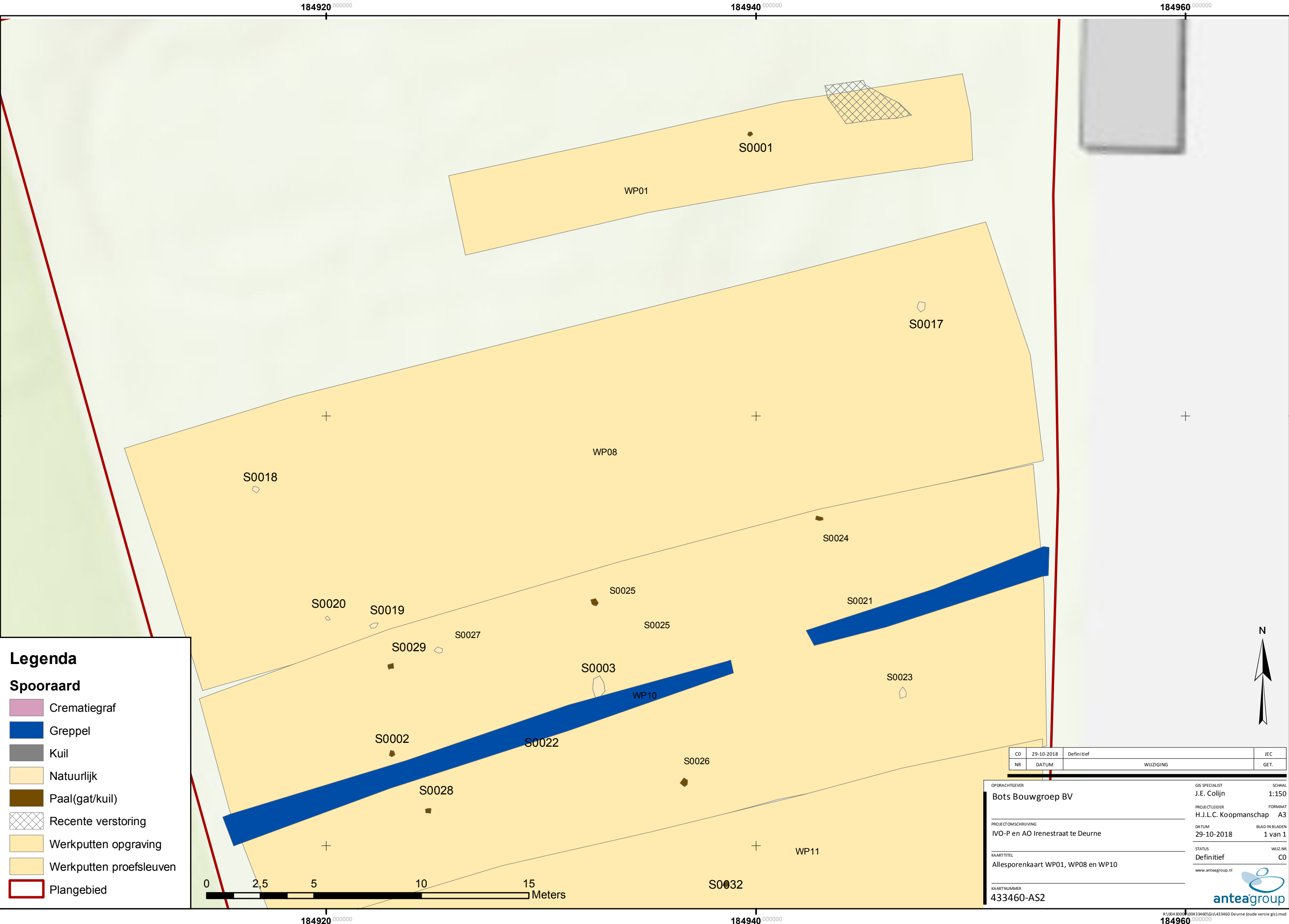
BLAD NR

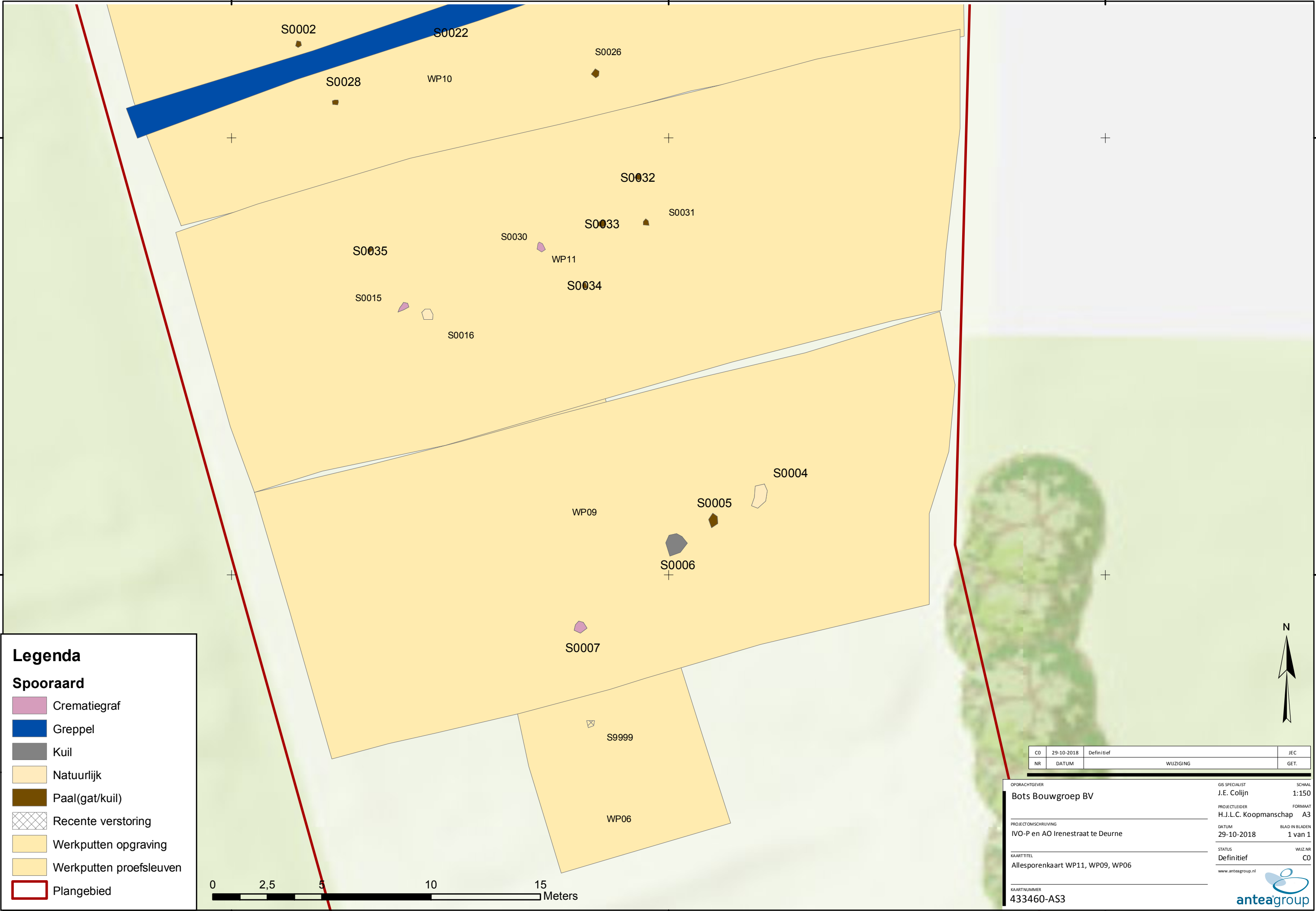
1 van 1

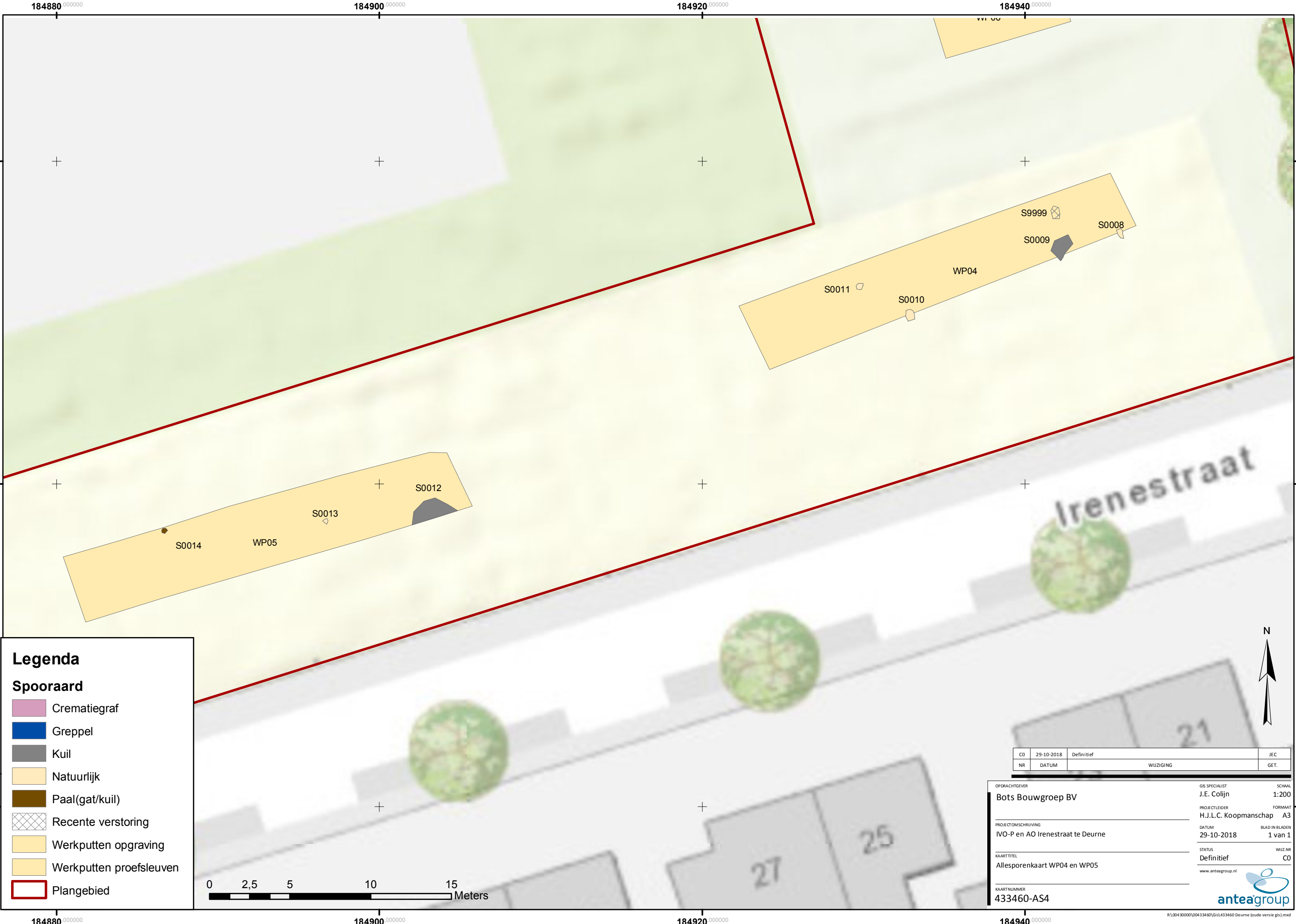
WIJZ NR

CO

CO	29-10-2018	Definitief	JEC
NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER	GIS SPECIALIST	SCHAAAL
Bots Bouwgroep BV	J.E. Colijn	1:200
PROJECTOMSCHRIJVING	PROJECTLEIDER	FORMAAT
IVO-P en AO Irenestraat te Deurne	H.J.L.C. Koopmanschap	A3
KAARTTITEL	DATUM	BLAD IN BLADEN
Allesporenkaart WP04 en WP05	29-10-2018	1 van 1
KAARTNUMMER	STATUS	WIJZ.NR
433460-AS4	Definitief	C0
www.anteagroup.nl		

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. (0162) 48 70 00
E. hans.koopmanschap@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2018

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook,
zonder schriftelijke toestemming van de
auteurs.